

Датум: 13.06.2016.

Број: П-117/16

ПРЕПОРУКА ОМБУДСМЕНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Институцији Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, жалбом се обратила Тања Маркуљ из Сарајева, мајка малољетне Т.С., дјетета са 100% тјелесним инвалидитетом.

Подноситељица жалбе се први пут обратила институцији Омбудсмена 01.12.2014. године¹ у циљу рјешавања проблема с којим се као мајка сусреће јер њена кћерка као 100% особа са инвалидитетом, није у могућности пјешке прићи одређеним објектима због врсте инвалидитета. Подносиатељица жалбе нема аутомобил, због чега стално користе такси услуге, и управо због непосједовања аутомобила нису у могућности набавити знак приступачности који би омогућио несметано паркирање превознику на означеним мјестима, услед чега имају проблем прилаза здравственим и другим установама и отежано им је обављање свакодневних активности. Подносиатељица жалбе првобитно је навела да се поводом овог проблема обраћала другим институцијама те да је „Удружење родитеља тешко болесне дјеце БиХ“ упутило иницијативу Министарству комуникација и транспорта Босне и Херцеговине да се донесе правилник којим ће се ово питање ријешити на начин да се издавање знака за приступачност за особе са инвалидитетом веже за особу, а не за превозно средство. Копија упућене иницијативе достављена је институцији Омбудсмена.

Омбудсмени Босне и Херцеговине у наведеном предмету издали су Препоруку број П-14/16 Министарству комуникација и транспорта Босне и Херцеговине у циљу успостављања сарадње са институцијом Омбудсмена и достављања релевантних информација у вези наведене проблематике, што је и учињено одговором на Препоруку, акт број 02-04-02-2-3669-3/14 од 08.02.2016. године, у којем се, између осталог наводи:

„У вези са Препоруком, у складу са Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 19/02, 35/04 и 32/06), обавјештавамо вас да је министар комуникација и транспорта Босне и Херцеговине донио Правилник о обиљежавању возила којим управља особа са инвалидитетом или којим се превози особа са инвалидитетом, који је објављен у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, број 92/15.

Чланом 2. поменутог Правилника прописано је да се знак приступачности издаје и особи са степеном инвалидитета 100%, који важи само кад се поменута особа превози у возилу.“

Подноситељица жалбе, својим дописом од 28.03.2016. истиче незадовољство донесеним правилником, односно чињеницом да и поред тешке материјале ситуације, као самохрана мајка дјетета са 100% инвалидитетом, новим Правилником се поново захтјева исто, власништво над возилом. Подносиатељица жалбе тврди да се 24 сата брине о дјетету сама, да због ријетке болести, њено стање захтјева сталну његу, а оваквим правним рјешењем постаје

¹ Ж-БЛ-06-780/14

joш више „обесхрабрена да нема никакве наде у било какво побољшање ситуације за дјецу као што је она...“. Наиме, након доношења Правилника, подносиатељица жалбе је тврдила да се обраћала МУП-у кантона Сарајево који су одбили њен захтјев, што је и потврђено актом МУП-а број: 03/2-5-04-5-2854/16 од 17.05.2016. године, у којем се наводи:

„...у Правилнику о обиљежавању возила којим управља особа са инвалидитетом („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 92/15) у члану 5. став (3) стоји да за малољетну особу са инвалидитетом, захтјев за издавање знака приступачности покрећу родитељ или старатељ особе на чије је име возило регистровано. Да би се поступило по захтјеву странке потребна документација за издавање знака приступачности регулисана је чланом 6. став (1) тачка д) доказ о власништву над возилом, који подразумева да се приложи фсо Потврде о власништву над возилом.

Такође чланом 6. став (3) у случају из члана 5. став (3) овог Правилника, уз захтјев, осим прилога из става (1) тачка б) и Рјешења или Налаза, оцјене и мишљења, из става (2) овог члана, доставља се и доказ о сродству са особом за које се захтјев подноси.

У конкретном случају родитељ не посједује возило регистровано на своје име, те нисмо у могућности издати знак приступачности на име малољетне Т. С.“

Омбудсмени Босне и Херцеговине су чињенично стање утврђено током поступка истраге и достављену релевантну документацију, цијенили су у свјетлу домаћег релевантног законодавства, уставних начела за заштиту људских права и основних слобода која се примјењују у правном систему Босне и Херцеговине, и међународних стандарда:

УН Конвенција о правима дјетета²

Члан 2.

Државе-потписнице ће поштовати и гарантовати права изложена у овој Конвенцији сваком дјетету у својој јурисдикцији, без дискриминације било које врсте, без обзира којој раси, боји, полу, језику, религији, политичком или другом мишљењу, националном, етничком или друштвеном поријеклу, без обзира на имовинско стање, онеспособљености, рођење или други статус коме дијете, његови родитељи или законски старатељи припадају.

Државе-потписнице ће предузети све одговарајуће мјере да осигурају заштиту дјетета од свих облика дискриминације или казне на основу статуса, активности, израженог мишљења или убјеђења родитеља дјетета, законских старатеља или чланова породице.

Члан 23.

Дјеца са физичким или менталним сметњама у развоју има право на посебну његу, образовање и оспособљавање за рад, који ће му обезбједити потпун и достојан живот и постизање за њега највишег степена самосталности и социјалне интеграције.

УН Конвенција о правима особа са инвалидитетом³

Члан 7. Дјеца са инвалидитетом

Државе чланице ће предузети све неопходне мјере да дјеци са инвалидитетом осигурају пуно уживање људских права и основних слобода на основу једнакости са другом дјецом.

---

² Анекс I уз Устав Босна и Херцеговина, Додатни споразуми о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини

³ Ратификована од стране Представничког дома Парламента Босне и Херцеговине на сједници одржаној 07.12.2009. године

У свим активностима које се тичу дјеце са инвалидитетом, првенствена пажња биће посвећена најбољем интересу дјетета...

Устав Босне и Херцеговине⁴

члан II став 1.

"Босна и Херцеговина и оба ентитета ће осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода."

Закон о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине⁵

члан 1.

"1. Омбудсман за људска права БиХ је независна институција успостављена у циљу промовисања добре управе и владавине права, заштите права и слобода физичких и правних лица, како је зајамчено посебно Уставом БиХ и међународним споразумима који се налазе у додатку тог Устава која ће с тим у вези надгледати активности институција БиХ, њених ентитета и дистрикта Брчко, у складу са одредбама овог Закона."

члан 2.

"1. Институција ће разматрати предмете који се односе на слабо функционисање или повреде људских права и слобода почињене од стране било којег органа власти у БиХ.

2. Институција ће дјеловати по пријему жалбе или ex officio.."

VII – Обавеза сарадње са омбудсманом

"Органи власти дужни су да Институцији пруже одговарајућу помоћ у истрази и вршењу контроле.

У вријеме истраге омбудсман има приступ било којем органу власти у циљу провјере тражених информација, обављања личних разговора и разматрања потребних списа и докумената.

Омбудсману не смије бити одбијен приступ списима или административним документима или другим документима који се тичу активности или дјелатности која је под истрагом, без прејудуцирања одредби члана 28. овог закона."

X – Препоруке

члан 32.

"Омбудсман може дати препоруке органима власти у БиХ.."

Закон о забрани дискриминације⁶

члан 1.

(Предмет закона)

"(1) Овим Законом обезбјеђује се заштита, промовисање људских права и слобода, стварају услови за остваривање једнаких права и могућности и уређује систем заштите од дискриминације на основу расе, етничке припадности, боје коже, пола, језика, вјере, политичког или другог увјерења, националног или социјалног поријекла, имовног стања,

⁴ "Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у БиХ

⁵ "Службени гласник Босне и Херцеговине" бр. 32/00, 19/02, 35/04, 32/06

⁶ Службени гласник Босне и Херцеговине, број 59/09

чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја, брачног или породичног статуса, трудноће и материнства, узраста, здравственог стања, инвалидитета, генетског наслеђа, везе с националном мањином, родног идентитета, изражавања или полне оријентације као и неком другом основу.

(2) У складу с овим законом и међународним стандардима који се односе на људска права и основне слободе, а посебно на обавезу обезбјеђивања индивидуалних и колективних људских права, одговорност је и обавеза законодавне, судске и извршне власти у Босни и Херцеговини, као и правних лица које врше јавна овлаштења (у даљем тексту: надлежне власти у БиХ), да својим дјеловањем пружају заштиту, промовишу и стварају услове за остваривање ових права."

ПОГЛАВЉЕ II ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

члан 2.

(Дискриминација)

"(1) Сваки облик дискриминације забрањен је.

(2) Дискриминацијом у смислу овог закона сматраће се довођење у неповољнији положај било ког лица или групе лица у приступу и остваривању загарантованих права, по било ком основу из члана 1. став 1. овог Закона, од стране надлежних власти у БиХ, те приватних правних или физичких лица."

Правилник о обиљежавању возила којим управља особа са инвалидитетом или којим се пријевози особа са инвалидитетом⁷

Члан 2. (Знак приступачности)

(1) Знак приступачности издаје лицу са оштећеним екстремитетима, чији су екстремитети битни за управљање возилом оштећени најмање 60% (у даљем тексту: лице са оштећеним екстремитетима) и лицу са степеном инвалидитета 100% (у даљем тексту: лице са инвалидитетом)

(5) Знак приступачности важи само када возилом управља лице са оштећеним екстремитетима или се лице са инвалидитетом превози у возилу.

(6) Право које произлази из знака приступачности не може користити особа која није из става (1)

Члан 5. (Поступак издавања знака приступачности)

(1) Поступак издавања знака приступачности се покреће на захтјев лица из члана 2. Став (1) овог Правилника.

(2) За малољетно лице са инвалидитетом, захтјев за издавање знака приступачности покрећу родитељ или старатељ лица на чије је име возило регистровано.

МИШЉЕЊЕ ОМБУДСМЕНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Омбудсмени Босне и Херцеговине запажају да одредбе новог Правилника предвиђају као услов за стицање знака приступачности за пунољетне особе утврђени степен инвалидитета, што у потпуности одговара сврси која се жели постићи издавањем знака приступачности. Ово посебно због особа којима је утврђен 100% инвалидитет, која се превози возилом, када

⁷ Службени гласник Босне и Херцеговине, број 92/15

знак приступачности важи само ако је особа у возилу. Оваквим правним рјешењем, знак приступачности везује се за особу и остварује своју сврху. Међутим код малолетних особа осим степена инвалидитета захтјева се власништво над возилом родитеља или старатеља малолетне особе.

У конкретном случају, нејасно је на основу којег критеријума се законодавац определијелио за рјешење према којем пунољетна лица имају право на знак приступачности који се везује за лице, а малолетна лица право на знак приступачности који се везује за возило, чиме је недвосмислено направљена разлика између ове двије групе лица, на начин да су малолетна лица стављена у неповољнији положај. Оваквим правним рјешењем, по мишљењу Омбудсмена неосновано се прави разлика између пунољетних и малолетних особа којима је утврђен 100% инвалидитет, и које се искључиво превозе возилом.

Изрази "дискриминација" и "дискриминаторско поступање" означавају свако прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства) у односу на лица или групе, као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а које се заснива на некој од забрањених основа, укључујући инвалидност или неки од разлога у вези са њом. Иако је доношење Правилника генерално позитивна корак, усмјерен ка побољшању квалитета живота особа са инвалидитетом, Омбудсмени сматрају да исти није довољно свеобухватан јер су облици индиректне, односно скривене дискриминације чести и разноврсни, у толикој мери да их је често тешко и препознати, а још теже доказати.

Наиме, проблем који погађа особу са телесним инвалидитетом у било којој области остваривања својих права, јесте проблем физичког кретања и приступа одређеним јавним услугама, институцијама или активностима, како би уопште могли да учествују у друштвеном животу. Примјера ради, релеватни закони из области образовања не предвиђају могућност обављања наставе у просторијама дома, нити су одређене здравствене услуге доступне на кућној адреси. Једнако битно, управни и други поступци за остваривање појединачних права воде се искључиво у просторијама надлежних органа, из чега произилази да је право на несметано и олакшано кретање кључни предуслов за остваривање било којег другог права. У практичној примјени, ово значи да остваривање цијелог спектра грађанским, економских, социјалних, културних или других права за малолетна лица условљено је посједовањем возила (од стране родитеља или стараоца) што свакако представља кршење обавеза које је Босна и Херцеговина преузела потписивањем Међународне конвенције о правима особа са инвалидитетом.

Омбудсмени Босне и Херцеговине предузели су низ активности⁸ у којима указују надлежнима да је неопходна већа подршка породицама дјете са посебним потребама, како би систем рехабилитације и социјализације био ефикасан и доприносио постизању веће самосталности у обављању свакодневних активности. Ова подршка мора бити и материјална и практична. Међутим, остваривање оваквих циљева немогуће је остварити уколико их законодавац не препозна и не угради их у постојећа и нова законска рјешења. Процес инклузије особа са инвалидитетом мора бити једнак за све особе са инвалидитетом са нормативном основом за равноправно и несметано друштвено укључивање

Истовремено, овом Препоруком указује се надлежном Министарству на непрецизност Прелазних одредаба Правилника о обиљежавању возила којим управља особа са инвалидитетом или којим се превози особа са инвалидитетом, на које је указало Удружење параплегичара обољелих од дјечије парализе и осталих тјелесних инвалида регије Добој⁹. Наведено Удружење оправдано истиче да су ставови 1 и 2 прелазних одредаба контрадикторни, јер се ставом (1) предвиђа рок важења знака приступачности 6 мјесеци од

⁸ Специјални извјештај о стању права дјете са посебним потребама/сметњама у психофизичком развоју у Босни и Херцеговини

⁹ Жалба број Ж-БЛ-02-778/15

дана доношења Правилника док се ставом (2) истог члана прописује да се о захтјевима поднесеним прије ступања на снагу овог Правилника одлучује у складу са Правилником о начину обиљежавања возила којим управља особа са оштећеним екстремитетима („Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 13/07 и 72/07). Ранијим правилником знак приступачности имао је рок важења 10 година, док је новим правилником предвиђен рок важења 5 година.

Омбудсмани Босне и Херцеговине у циљу постизања потпуне равноправности особа са инвалидитетом, отклањања утврђених неправилности у постојећим правним рјешењима, у складу са чланом 32 Закона о Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине¹⁰, Министарству комуникација и транспорта Босне и Херцеговине доноси сљедећу:

П Р Е П О Р У К У

- Да покрене поступак измјене Правилника о обиљежавању возила којим управља особа са инвалидитетом или којим се пријевози особа са инвалидитетом („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 92/15), уважавајући мишљење Омбудсмана Босне и Херцеговине
- да о учинку ове препоруке обавијести Омбудсмене Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема препоруке.

Омбудсмани Босне и Херцеговине:
мр сц. Јасминка Џумхур, с.р.
Нивес Јукић, с.р.
др Љубинко Митровић, с.р.

---

¹⁰ Службени лист Босне и Херцеговине, број 32/00, 19/02, 35/04 и 32/06)